

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
---	---	--

ROMANUL ISTORIC ȘI d. SLAVICI

D. Slavici și-a făcut încă de mult planul de-a îmbrăca în haina de poezie și de închipuire a romanului trecutul neamului nostru. O astfel de lucrare e, fără îndoială, nu numai folositoare literaturii românești, ci și formării unei conștiințe mai largi a chemării și a vredniciei acestui popor. Multă lume, care nu poate fi ispitită de cartea de istorie propriu zisă, poate căpăta cunoștințele neapărate despre ce am fost noi în alte timpuri prin cetirea unui șir, cu atât mai mult unui șir sistematic de romane istorice. Citiți dintre Francesi nu și-au împropătat și îmbogățit cunoștințele lor de istorie națională din cetirea pătimașă a romanelor, așa de pline de viață, dacă nu împodobite de stil, ale lui Alexandre Dumas tatăl, prin a cărui uriașă fantasmă au trăit secole întregi din trecutul frances! Lui Walter Scott, care a fost modelul lui Dumas, îi datorește Anglia simțul vremilor eroice zugrăvite cu o așa de neobosită hărnicie în *Ivanhoe* sau în *Kenilworth*. E un adevărat catehism literar pentru Italian «Logodnicii» lui Manzoni, care ar fi meritat de sigur o traducere în limba noastră, care a primit atâtea traduceri nesăbuite sau stricătoare. Firea bogată a lui Azeglio a dat iarăși Italianilor două-trei romane, care au lucrat pentru lămurirea sufletului unui întreg popor. În romanele istorice ale lui Van Lennep, Olandezii au cunoscut întâiu a ceea ce a fost viața înaintașilor lor. Iar prin Sienkewicz nenorocitul neam polon a avut iarăși ilusia că trăiește de sine, în cinste și glorie, și mulțămită lui *Quo Vadis* al său, asupra întregii lumi civilizate a trecut fiorul sfânt al luptei creștinismului curat de odinioară cu viciile vechii lumi putrede și cu tirania grosolană a Cesarilor maniaci.

Ce n'ar fi de făcut la noi și pe acest câmp al romanului istoric în care abia s'au încercat, mai de de mult sau în timpurile noastre, câteva brazde sfoase!

D. Slavici e unul dintre cei mai pregătiți pentru această sarcină.

Un roman istoric bun nu se poate înjgheba decît de acel scriitor care-și poate închipui el însuși că trăiește în alte vremi, care le știe decî destul de bine pentru a-și putea face această închipuire. Eroi săi trebuie să-î fie vechi și bune cunoștințe, mediul lor trebuie să fi fost scotocit în așa chip încît orice colț și mărunțiș din el să fi intrat în personalitatea scriitorului. Numai dintr'o mare bogăție a lui poate da el și lumii cetitorilor ceva.

D. Slavici e însă un cunoscut cercetător al trecutului nostru. Dacă a scris numai povestiri mărunte, el a fost, ani de zile, tipăritorul culegerii documentare «Hurmuzachi», din care decî o parte-î e cunoscută filă cu filă. De sigur că din această muncă, îndeplinită după puterile sale, i-a venit și îndemnul la romanele istorice de astăzi.

Până la întăiul volum din «Bătrîniî» săî, d. Slavici se afirmase însă ca unul din cei mai adînci și mai cumpătați povestitori ai vieții poporului de la sate, adecă a celui din satele ardelenne, pe care le cunoaște mai bine. Și aceasta era o pregătire potrivită, căci supt aparențele pierdute, în formele părăsitate, neamul nostru întreg a trăit așa o viață a sufletului cum e a țerănimii din zilele de astăzi.

Și în ce vreme poate începe un scriitor o lucrare așa de întinsă, pentru care se cere apoi seninătate și siguranță mai mult decît pentru oricare alta, decît la vrîsta în care se află d-sa și în liniștea de țară, în buna viață patriarcală, între familia sa cea mică și între marea familie a școlărișelor sale care încunjură pe d. Slavici la școala lui Otetelișanu de la Măgurele unde se oglindește în ape «castelul» fermecat al lui Eminescu?

Totuși întăiul volum din «Bătrîniî», discutaț cu un prilej de premiu în Academia Romîna, n'a avut răsunset în public. Și acest de al doilea, *Manea*, ieșit dăunazăi, nu pare să poată răzbate.

Care să fie pricina?

Și în aceste romane ale d-lui Slavici, se întilnesc totuși două-trei mari însușiri ale acestui povestitor, în afară de acea mare simplitate de stil patriarcală pe care n'o împarte cu nimeni din generația sa. E același talent de a cerceta și de a înfățișa colțurile ascunse ale sufletului omenesc, ușoara ivire a unei patimi care începe, gingășia părerilor de rău pentru un păcat care a fost săvîrșit numai în gînd, amestecul greu de deslușit de bunătate și răutate pe care-l cuprinde așa de adese ori inima. E aceiași noutate fragedă a fiecărei scene care, vădit, nu pornește de nicăiri, care saltă de-a dreptul dintr'un suflet foarte bogat în icoane veșnic tinere. Și, în sfîrșit, este acea veșnică întoarcere de la cutare observație de amănunte, de la

cutare întâmplare din cursul povestirii la marile adevăruri morale asupra omului și vieții care au preocupat totdeauna pe d. Slavici.

E adevărat că se vede și aici neajunsul întregii opere a d-lui Slavici: romantica schimbare a situațiilor, întreruperea, strămutarea bruscă a acțiunii, și desfacerea unei drame într'un șir de situații psihologice răzlețe.

La aceasta se adaugă în acest cas o alegere greșită a subiectului.

Ce limpede și viu se poate zugrăvi în romane toată viața noastră de pe la 1400 înainte! Avem oamenii, locurile, datinele, veșmintele, graiul. Orice încercare de a se coborî cineva mai adânc nu poate duce la nici-o iluzie a adevărului. Ce știm noi în adevăr despre cele mai vechi timpuri? Nimica toată. D. Slavici crede că poate descoperi pe la anul 850 în țerile noastre Slavă, Sîrbă neromanisată, d-sa face din Tirgoviște încă de pe atunci un Scaun de Domnie și așează acolo un Voevod. Își dă toate silințele de a găci. Dar aceste silințe sînt la urmă, cum era de așteptat, înfrînte. O operă de artă nu poate răsuffa în acest aier așa de rar.

Deci, pentru a da cele trei sute de pagini ale romanului *Manea*, numit astfel după preotul fără sfințire și fără știință de carte care-î este eroul, d. Slavici a trebuit să facă așa încît soția preotului, dulcea și senina Ana, să fie furată de Bulgarii păgini, dusă la Constantinopol, adusă înapoi în țară și ca bietul Manea să se piardă căutînd-o. Avem astfel scene interesante, foarte bine studiate, din Bizanțul Cesarului Bardas, discuții filosofice, cam lungi și neguroase, din Bagdadul Califilor, avem multe pagini de istorie curată; dar romanul suferă, suferă foarte mult.

El va fi cetit, de sigur, — cu toate că mai puțin decît în alte împrejurări, dar numai capitol cu capitol, și tot capitol cu capitol, în scene, în priveliști, își va aduce aminte de dînsul chiar și cetitorul cel mai bine pregătit.

N. IORGA.

CUGETĂRI

Ce ești, te privește mai la urma urmei pe tine. Ce vrei, privește și pe alții. Ce faci, aceia poate privi pe toți.

*

Cine se dezvinovățește pentru greșelile sale, aduce măcar atîta folos că recunoaște încă odată dreptatea.

X.

NICI ȘOAPTELE...

*Iubire'adîncă, îngerească,
Iubirea cea mai fericită,
E ca pioasa rugăciune
În minte nemărturisită;*

*E raza care 'n ochii noștri
Pătrunde caldă, 'ncet, hoștește:
Nu prinzi de veste să te aperi,
Iar cînd ai prins, — te cucerește,*

*Ființă n'are în cuvinte;
Te 'ntrebi: aii ce lumină-î oare?
Tac toate gîndurile 'n tine
Rodind, ca florile la soare...*

*De vrei să nu te stingă 'n pripă,
Ci pururea să te mîngîie,
O! pune strajă gurii tale
Ca taina, — taină să rămîie...*

D. NANU.

UN SONET DE GHEORGHE CHIȚU

Cine are nevoie să-î spun eu ce-a fost Chițu, fostul ministru al Instrucției? Cred că nimeni.

Tatăl său cetia pe Homer și-l explica în familie, — spune d. Th. D. Speranția într'o notiță biografică publicată în *Școala modernă* (1898, Februar 1). Chițu are deci un ascendent cu predilecții pentru poezie. Are și descendenți cu aceleași inclinații. Și el însuși? D. Th. Speranția citează din tinerețele lui o operă de «înnaltă inspirație patriotică și religioasă»: *Oracolul anului 1851*. Dacoromanismul din «Oracol» i-a atras în Viena, unde se afla, 'cîteva zile de închisoare, din care l-a scăpat un bancher. În «Oracol» Chițu scrisese: «Voi, Romîni, așteptați, căci nu este departe timpul cînd nu vor mai fi (marginii?) între voi, Milcov și Carpați, ci veți fi numai o națiune unită și forte.»

Din același timp de studii la Viena am găsit într'o gazetă veche și necetită astăzi, în *Vestitorul românesc* al faimosului Carcalechi, un sonet foarte patriotic. Literaricește el n'are altă însemnătate decăt doar că este unul dintre cele mai vechi sonete românești. Biograficește are, pentru că descopere și mai mult simțirile tînarului Chițu.

Louis Wiest trecea la 1853 prin Viena. Celebrul capelmaistru se afla de șeptesprezece ani în România, decî delă 1836. În acest timp studiase muzica națională atît de intim, încît compozițiile lui se simțiau ca ieșite din ea. În concertul dela Viena, dat la 19 Iunie 1853, Wiest execută un potpourîu de melodii românești și exaltă sala. Cîntecul Jianului și Călușarilor, melancolia și unorul românesc se simțiau în potpourîu, zice raportorul «Vestitorului», care iscălește «Un Romîn».

Acest Romîn va fi comunicat și sonetul lui G. Chițu, cu data de 19 Iunie 1853. Iată-l:

SONET LA D-NUL LUD. WIEST

Din cetatea Bucuriei, — din a Dunării cîmpie,
Cîntătoare filomelă, între noi astăzi sosești
Și în treacătu-ți cel iute tu ni cînti o melodie
Ce deșteaptă suvenire inimilor românești.

Te salut, brave maiestru! A ta artă se admiră,
Al tău arc, a ta vioară, al tău suflet simțitor,
Inspirate de natură, ca a lui Apolon liră,
Ne încintă, ne răpește și ne umple de amor.

În sublima-ți fantasmă auz Oltul cum suspină,
Auz fluierul din munte, auz Dunărea mugind,
Romîncuța cu o doină dorul său cum și-l alină

Și Romînul cu speranță din al său vis tresărind.
Cîntă dar, brave maiestru! În acordurile tale
Auz vocea României, auz cîntecele sale.

p. conf. G. BOGDAN-DUCĂ.

MATER DOLOROSA

(DE CARMEN SYLVA)

*Prea scump ți-a fost pămîntul țerii tale;
Și el gelos la sînu-ți te ascunde
Ca alte țeri să nu i te răpească,
Coroana altei țeri să nu sfărîme
A părului tău pulbere de aur...
Ș'acest pămînt mi te-a furat, copilă,
Pe tine, bulgăraș din soare...*

*Și anî de-a rîndul străjuiesc mormîntul
Ce nu răspunde dorurilor mele..
Și mută stai, căci suferința mea
Cuvinte n'are.*

— Gîndești la ea? mă întrebară...
Eă am răspuns: Nu pot gîndi.
Alung departe gîndul care
N'a izlîndit să-mi stingă rîcșă;
Doar inima mi-a fulgerat-o.

— Vezi, i-ar prii — mi-aș zis — cu toate
[astea
Să te gîndești la ea.

*Și, iată, mă gîndesc la tine,
Și-mi pare ca și cum mi-aș smulge junghiul
Din inima-mi îndurerată
Și ar fișni sălbatoc singele
Care-mi opria răsufletul...*

*Dar nu mă ești de față, tu,
Cu ochii tăi desprînși din cer
Cercetători să caut' ntr'ăi mieș:
«Nu ești tu fericită, mamă?»
Pe-atuncea, răi, m'ârdea dorul de țară
Și m'apăsa dour grija că nu vine
Doritul fiu.*

*Și ruga ta, o musică din raii,
Îmi picura'n auz nerinovată:
«Trimite-mi, Doamne drag, un frățior,
Ba nu, doi frățiori, doi îngerași,
Al mamei fie unul,
Și altul pentru mine, Doamne dragă!».*

*Și soarele cînd ni bătea în casă,
Atunci strigați tu: «Soare dragă!»*

Ce mult aş da să pup o raz'a ta micuţă!»
 Şi'ngenunchiaî ca să săruî
 Mănunchiul razelor de soare,
 Cînd el te sărută pe creştet.
 Iar, cînd sta luna să răsară,
 Veniaî la mine'n fuga mare,
 Tu, zîna dulce: «mamă, mamă,
 Soreşte cerul!... uite cum soreşte!»

Stam la fereastră'n faţul serî,
 Cînd roiuri de trăsuri zburău
 Cu felinarele aprinse:
 «O mamă, uite ce de stele
 Pe cer şi pe pămînt aprinse-s!»
 Şi cai... iute-aleargă printre stele!...
 O, lasă-mă să merg călare
 Şi eu pe-o stea micuţă, mamă!...»

Un vultur sfişia un cal răpus...
 Cu ochi în lacrimi ai şipat de spăimă:
 «Şi, dacă vulturul cel mare
 Va sfişia pe mama mea,
 Atuncea am să-î spun îndată:
 Haî, vultur, iea-mă şi pe mine!»

Ziceam: «Copila mea, cerumenî şi-s obrazî!»
 «E soarele de vină, că-î sărută...»

Te-am dus cu mine şi la Rin...
 Iar tu strigaî mereu, mereu:
 «E Rinul ăsta? Rinul mameî mele?»
 Dar făr' astimpăr te cereaî acasă...
 Căci fara mea, vai, nu era şi-a ta.
 «Haî, mamă dragă, haî acasă!
 Haî, vino.

Opt cai, mămico, şi poştalionul
 Ne duc îndată pin' la casa noastră!»

Ş'apoi în munţi spre fiecă pripor
 Te aintai parcă plutind în zbor...
 Săriaî peste piraie...
 Şi te jucaî cu unde şi cu florî,
 Şi cum rîdeaî că roua scînteiază!...
 Apoi strigaî către frunzişul toamnei:
 «Vă las cu bine, munţi, roi, ape şi copaci,
 Vă las pe toţi cu bine!»

De'mbrăşişai pe vr'unul, către toţi
 Te întorceaî cu brafele întinse:
 «Pe toţi cu drag v'aş face fericiî!»

Apoi, cînd iarna, moartea se porni
 Să secere copii toţi din toată ţară,
 Atunci obrazî tăi s'au tras şi ei,
 Iar ochii tăi, mai mari şi trişti cătară.
 Mi-ai spus atunci: «o să coboare gerul
 Din stele unde şade Dumnezeuî,
 Ca să mă'ngheşe şi pe mine?
 O nu, să nu mă puneşti în pătuc,
 Căci, dacă m'oiu culca într'insul,
 Atunci adorm şi nu m'oiu mai trezi.
 O daţi-mi apă proaspătă din Peleş
 Ca ghiţa lîmpede şi rece.»
 Şi'n cea din urmă noapte aiuraî:
 «Lăsaţi-mă să plec în căruciorul mindru...
 Cei cu dureri, acolo se alină
 În căruciorul mindru cu ingeraşî de aur,
 În care toţi adorm...»
 Sfirşit!... Sfirşit e totul...

Vezi, mi-am adus aminte,
 Am smuls din rană junghiul
 Şi cald fumegă încă,
 Şi rîu e singele ce-l socotiam de ghiţă...
 Iar mina-mă tremură că mi-am adus
 /aminte...

Se răzvrăteşte'n mine toată ciuda,
 Încît mă văd pornută să blestem
 Pămîntul care te-a'nghişit!

Cînd iaî că pămîntul se deschide
 Şi-arată 'n simul lui ascunsă 'ntreagă
 Comoara cîntecelor sale.

Azi, părăsită, eu nu mă mai simt...
 Uitat-am şi tăcerea,
 Ce mă impresura.
 Larg s'a deschis pămîntul înnainte-mî —
 Din pulberea copileî mele moarte
 Îmugurivă cîntecele mele,
 Din ţarna ei iubită...

N'a fost ursit coroana alteî ferî s'apese
 A părului tău pulbere de aur...
 N'a fost ursit în altă ţară
 Să zacî în părăsire...
 Prea scump şi-a fost aici pămîntul
 Şi te-a ascuns gelos la sinu-î,
 Tu, bulgăraşul mieu din soare!...

VACANȚA PAȘTELUI

I. ÎN TREN SPRE CASĂ

Ni-a venit ziua dorită de vacanță și mi se înfioară sufletul par'că aș fi tot făcăiașul de liceu care-și strânge cărțile și pleacă spre casă.

Cei cari n'au avut norocul să plece după întreruperea cursurilor, să vestească părinților ziua sosirii, să cînte în tren cu colegii grămădiți de îngheșuală pe băncile de lemn și pe scările vagoanelor; cei cari nu s'au coborît la stație și n'au simțit gîdilatul în vine la vederea gării din cîmp; cei cari n'au cîntat de dor în drumul spre casă, cei cari n'au avut dulcea simțire de a vedea casele albe într'o lumină nouă, acelora, săracii, cuvîntul *vacanță* nu li spune prea multe lucruri.

Rămii tot în acelaș oraș; doar că umbli mai mult pe «strada mare», sau pe ulița principală, și vezi mai multe șepci încovoiate peste frunte, înaintînd amenințător prin lumea grăbită.

În vagon găsesc un coleg din gimnasiu, și se întîmplă să fim amîndoi îmbrăcați într'un fel de haine de gală pe dedesuptul pardesiului. Ce-am mai rîs de stîngăcia noastră și de neobișnuința cu haină lungă. Pe la noi se purta cămașă cu rîuri, scurtă și trasă supt curea, și acum... cită deosebire!

Un ofițer merge la serviciu la Chitila și vorbește grăbit și cam tare cu o prea drăguță domnișoară din orașul nostru. Noi ascultăm întîmplător din ușa, ce valsuri sînt mai noi, ce serbări prepară regimentul și cît de bine știu să declame soldații: lucruri la care domnișoara răspundea prin clipiri dese din ochii mari și prin cîte o undă de rîs, care-î rumenea mai mult fața deschisă.

Vorbim în tren și despre mișcarea studenților — se putea fără asta! — și un proprietar de lîngă Clucereasa are cuvinte de deosebită laudă pentru tinerimea entusiastă.

În stația Golești ne așteaptă mașinița pentru linii laterale și fluieră mîndră din coșul suptirel, la apropierea marelui tren, care intră zgomotos pe linia a doua, aducîndu-î și ei povară pentru purtat.

D'aci se desface drumul. O linie apucă spre rîul Argeș, care ridică în apropiere zăvoii des de anini și sălcii, trece podul cel mare și se duce mai departe pentru a împlini însemnarea pusă pe tăblițe: *București-Craiova-Vîrciorova*.

Altă linie merge drept înainte, și trenul format aci încarcă marfa din București, și pornește mai mult gol spre Florica, nume amintitor de glorioase zile ale trecutului românesc.

Dealurile cu vii se lasă pînă lîngă traseu, și casele Piteștenilor pe dealuri rid albe în bătaia soarelui primăvăratec. Uite și casa lui Lehrer, unde veniam cu amicul Franț, colegul de clasă, și unde petreceam vara în zile de sărbătoare, gustînd vinurile vechi, culcîndu-ne supt nuc pe iarbă verde, culegînd cireașe și cîntînd ca Italienii pe cari-î auziam la opera, improvizată, părea, anume mai numai pentru liceienii!

Cîte amintiri frumoase nu răscolește lucirea zidului la casărmile de lingă Trivalea! Acolo... jos pe vaea pădurită, la capătul șoselei pardosite cu îngrijire, acolo... în umbra răcoroasă din spre seară, cînd frunzele par lame de argint în săgetările razelor..., acolo răsunaî acordurile muzicii, pînă ce venia înserarea domoală cu amurgul înlăcrămat.

Copil ușurat de grija lecțiilor învățate pentru a doua zi, veniam aici, cînd mă obișnuisem să plec șapca pe o sprinceană și cînd simțiam trupul strîns în uniforma pe talie. Umblam încoace și încolo și mă înfiora sosirea trăsurilor cu caii în trap și coborîrea grăbită a domnișoarelor de școală cu rochii scurte și cu coade împletite pe spate.

Capitală a Argeșului! Pitești, oraș scump tinereții mele, unde am învățat să visez și să făuresc planuri și de unde am plecat spre altă viață și învățatură cu o diplomă muncită cu folos, — în zborul trenului svînt o lacrimă între gene de dorul zilelor petrecute cu suflet de copil.

La Gropeni, pe peronul acoperit de curînd, toată lumea care se îngrămădește, așteaptă sosirea trenului, și de-odată se umplu băncile vagoanelor de clasa a treia cu Muscelenii cari au venit pînă aici, să tîrguiască mai ieftin lucruri de Paști.

Elevii din cursul superior ai liceului din Pitești merg să dea o serbare la Cîmpulung, și ți-e mai mare dragul să-î ascuți cum cîntă veselii supt ochii profesorilor, cari au vrut să plece cu ei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acum dealurile se apropie mai mult, se îngustează văile și cele două șini fac curbe des, ca să ocolească malurile de piatră tare. Trenul merge cîteodată așa de încet, că ai putea s'o ieși pe jos, dacă ai fi cumva mai grăbit.

După ziua-jumătate sosim în Cîmpulung, care ne primește în gara micuță cu brazi în față și cu multă îngrămădeală de fin și de piatră pe rampă. Curse mai însemnate birjarii fac numai la gară, și, vara, cînd vin străinii, cu parale mai ieftene. Încolo, noroc bun! Pentru aceasta sînt foarte puține trăsuri în curtea de așteptare, și ți-e mai mare mila de bieții cai cari abia se leagănă pe picioare, trebuind să facă de două și de trei ori același drum, cînd se întîmplă să sosească călători mai numeroși.

De vre-un număr al birjelor nu se pomenește. Se știe anume: a lui Cotocea, a lui Rucăreanu, de pildă.

De altfel, nici la case nu este nevoie de număr, și tăblițele cu arătarea străzii sînt cu totul fără folos.

Librarul mi se plînge de neatenția publicului pentru mișcarea literară și, cam fără să vrea, fac o anchetă de «Ce și cît se citește». Mă feresc a da mai multe lămuriri, care ar fi oarecum jignitoare pentru vanitatea mea de fiu al Muscelului. Și apoi ancheta este ceva mai greu de făcut, de cum ar crede unii, cari s'au încercat s'o facă.

Orașul e liniștit. Cu toată ziua de tîrg, nu se vede vre-o aprindere a neșoțului. Statua păzește triumfătoare căpătîiul bulevardului, și mușterii rari mișcă la geamuri foi de gazete, sau ies sfioși pe treptele cafenelei. Cît de neînsemnată pare viața d'aici față cu bogăția în zgomot a orașelor mari!

N'aveam de ce să stău mai mult în capitala județului nostru, și, supt seară așa, am ajuns acasă.

II. ÎN SAT.

Munca a început numai pe holde, și postul li sfirșește puterile seara așa de rău, că la multe case nici nu se mai văd lămpi aprinzându-se. Cam de la denia din seara de Florii începe spoveditul la biserică. Preotul face o moliftă la câte o ceată și pe urmă rămîne numai cu câte unul să-și spuie păcatele.

— Cu dulce ai mîncat?

— Nu.

— Injurî de lucruri sfinte?

— Nu.

— Porumb din holda altuia ai luat vara să cocî?

— Numai doi cotoLANI de la nenea Ghică; vezi că la noi nu se făcuse.

— Nu e nimic; te iartă Dumnezeu. Să faci 200 de mătănii! — orî mai multe sau mai puține, după cum i se pare neichi popii.

Oamenilor mari și femeilor mai cucernice li spune să dea și cîteva leturghii, sau chiar un acatist, dacă e păcatul mai mare. Cît de multe leturghii însă, sînt foarte primite pentru orice fel de vină. Acatistul costă mai mult, și nu poate să-l dea fitecine.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În sfînta și marea zi Joî, în săptămîna Patimilor, este vremea îngrijirii de sufletele morților. Cei așezați în lăcașul nepătrunsei odihne primesc fumul tămîii cădelnițate la crucea mormîntului, și femeile mai lasă la o parte graba spălatului și a spoitului, pentru a îngriji de căpețelul care trebuie dus la sfînta biserică.

Preotul ține slujba pînă tîrziu, și tăierea colivii din castroane și farfuri se urmează cu multă înghesuială și cu zarvă de femei vorbărețe. Acum răsună des în încăpere glasul cam spart al lui nenea Gheorghe Lionte: «Nevestelor! lăsați taina acolo!».

Și apoi se poftesc să guste una din coliva alteia.

«Vodaproste, să fie pomană răposatilor!»

Și în această zi, ca niciodată, vin și țigani zdrențeroși în curtea bisericii, și la ieșire cer și ei de pomană, întinzînd mina la ușă.

Apoi, cînd vine seara, biserica se umple de oameni și sfeșnicele lucesc de multe lumini.

Credincioșii ingenunche smeriți la cele douăsprezece evanghelii, și cei cari vin, aduc flori și se închină cu matînii la pămînt în fața crucii scoase din altar, cînd s'a cîntat în sunetul clopotului: «Astăzi s'a spînzurat pe lemn»...

Și, lucru care nu se întîmplă decît la zile mari, circiumarii dau foc lămbilor din poartă și le stîng mai tîrziu, cînd se aprinde pe bolta cerească lumina albă a răsăritului de lună plină.

În Vinerea Patimilor am umblat după floarea Paștii, și am stat pe iarbă și

lingă izvoare prin locurile în care îmi petreceam zilele anilor trecuți, păzind vitele și ascultînd cucul, care își cînta numele sărînd prin cireșii înfloriți. Acum n'a sosit pasărea călătoare, și mierlele sar prin tufele de mărăcine neînfrunzit. Pe cîte o față în spre răsărit mestecenii arată frunza verde pe crăci, și firea, înviată de suflarea primăverii, se gătește cu flori și cu iarbă verde în așteptarea cîntăreților pe cari-i va mîna dorul spre plaiurile noastre.

Căutînd floarea Paștii pe la locurile de adăpost, întreb un om dacă a auzit cucu. El îmi spune că n'a venit pînă acum. «Că, cică, vezi d-ta, i-e frică de Sumpietru, că i-a furat caii, și d'aia după Sumpietru nici nu mai cîntă».

Cînd tuliam din Păducel cu Bădescu, Nașu ne aștepta în poartă, și ne-a chemat să ne cinstească. Am intrat în magazie, unde se odihnesc pe chezașe două buți pline cu rodul prunilor. Ni dă să încercăm pe rînd și din botă și din alte butoiașe mai păstrate, și, vorbind, mai de una, mai de alta, mă trezesc că am bătut șase ciocane de cele cu ața de scos înfășurată pe trup. Că țuca se scoate pe de-asupra, pe vrană; cană la butie n'are nici un om în sat.

Soarele a scăpătat după muche, și femeii cu ramuri înfrunzite în miini trec grabnice pe lingă noi către sfînta biserică. În întunerecul care crește, se deslușesc tot mai multe lumînări aprinse în cimitir la căpătîiele morților. Cei cari dorm în gropi somn de piatră, — părinții, sprijinatorii familiei, copii, mîngîierea casei — sînt jeliți în această seară de cruntă durere, cînd se coboară în mormînt chiar «cel ce se îmbracă cu lumina ca cu o haină». Plînsul jalnic al femeilor răsună pînă în uliță, și te cuprinde mila de adormiții pe veci cari n'au avut noroc să mai aștepte odată cu noi Paștele cu lumina vieții.

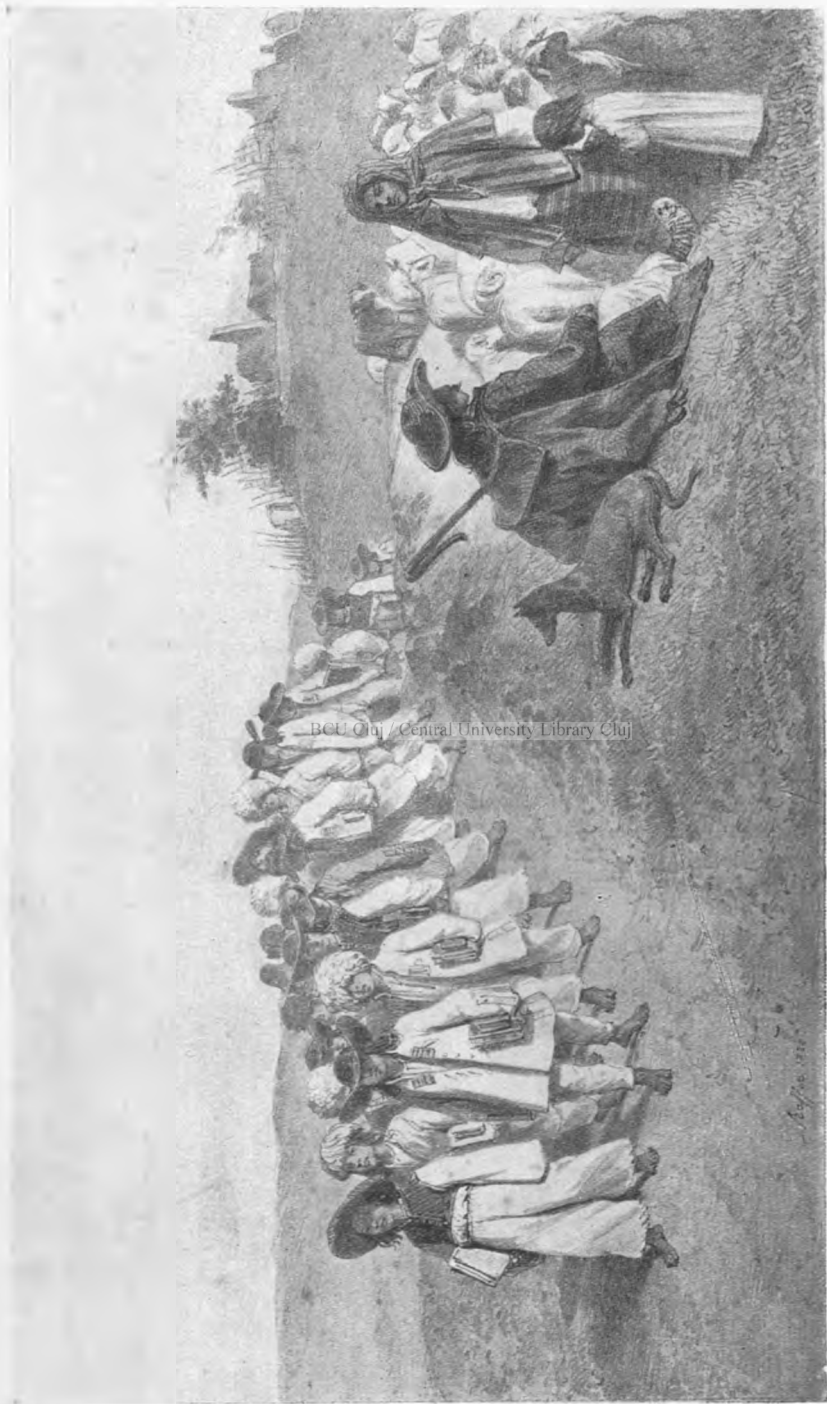
Încă de-cu-vreme copii trec pe supt sfînta masă, așezată în mijlocul bisericii. Cînd treceam și eu așa, mi-aduc aminte, că nu știu cine a apucat pe Dinică de picior tocmai la jumătatea drumului, cînd era drept între spetezele mesei. Era să cadă băiatul pe pardoseala de piatră! A drăcuit și el odată tare și i-a tras o înjurătură, să curgă țărîna din pod, pînă să bage de seamă că era în lăcașul Domnului.

Prin ceața tămîii de la morminte lumea vine mereu, și, cînd se începe slujba, bag samă ce puțin încăpătoare este frumoasa noastră biserică pentru oamenii cari vin să se întristeze la îndelung răbdătoarea patimă a Mintuitorului.

Cînd vine rîndul prohođului, cîntăreții tac, și în locul lor cîntă cine simte mai multă sau mai puțină chemare. Nenea Nae, în strana stîngă, mai greșește și o apucă așa «lumește», parcă ar urca pe Cîmpșor la mal. Mai ales întorsurile nu prea îi vin răpede; încolo glasul lui puternic face să se cutremure geamurile lunguiete.

La ocolire, trecem printre rînduri de femeii smerite cu capul plecat, și preotul urmează calea luminată de lumini multe, cîntînd nespuse de frumos jalea preacuratei Fecioare: «dă-mă mie pe străinul care n'are unde să-și plece capul său».

În mîinile celor bogați se văd lumînări groase, și unii le ridică chiar mai mult în sus, ca să fie luate în seamă, pe de-asupra capetelor celorlalți.

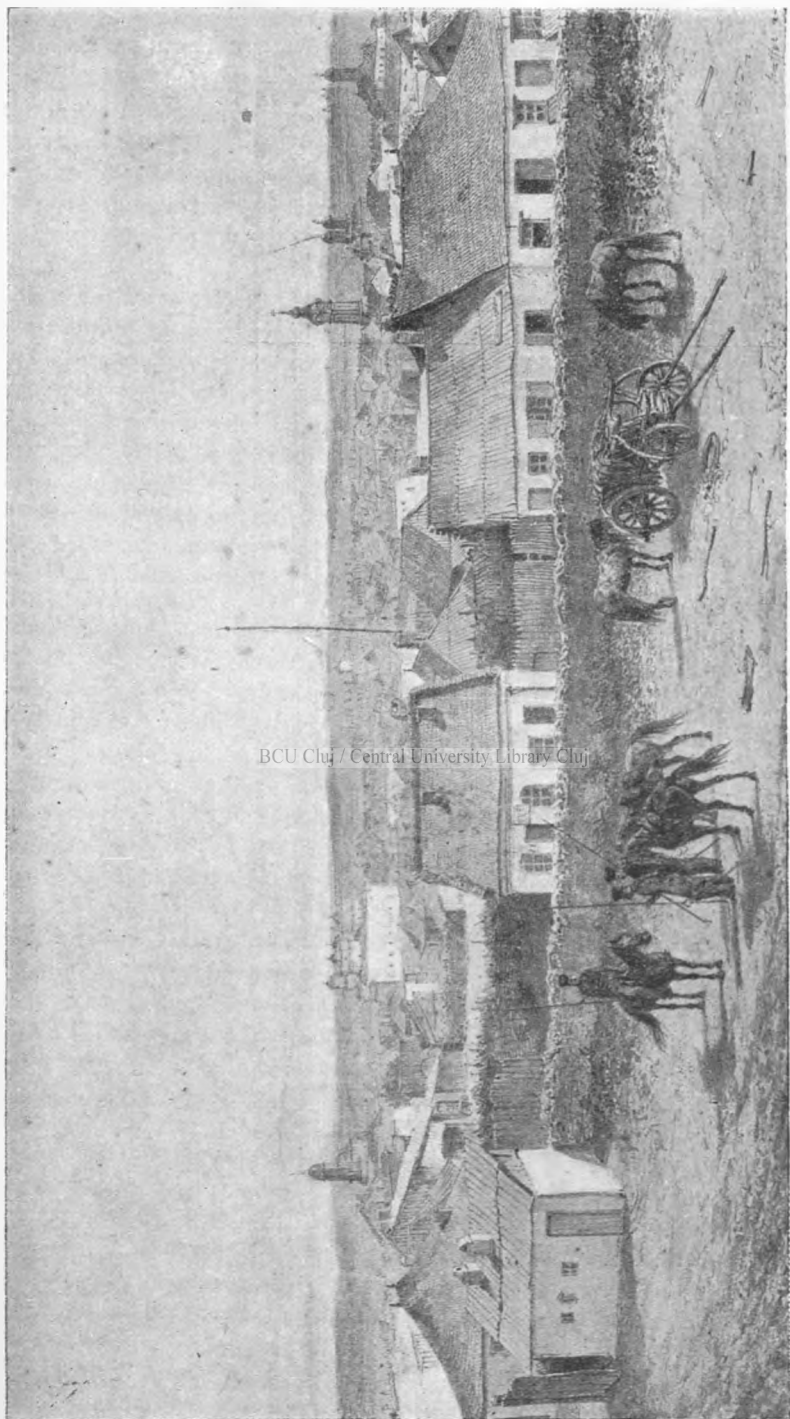

BCU Cluj / Central University Library Cluj

COPIL IESIND DE LA ȘCOALĂ ÎNTR'UN SAT DIN BANAT (Orșova, 8 Iulie 1837) (după Raffet).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VEDERA JAȘILOR DIN IULIE 1837 (după Raffet).

BCU Cluj / Centrul de Cercetare Bibliotecă Cluj

Rar se ascultă slujba pînă la sfîrșit cu așa deosebită evlavie ca în sfînta și marea zi de Vineri. Cazania care se cetește în toate Duminecile și sărbătorile, cam pe la sfîrșit, nu mai are de loc ascultători. Dar acum este cea mai jalnică poveste, și lumea e luătoare-aminte, și mulți își șterg ochii înnecați în lacrimile credinții pentru nemărgenita durere a Mamei care strigă cu inima zdrobită către crucea mîntuitoare de păcat: «Vaî, o fiul mieu! Cum îți voiî răbda îngroparea?»

Și pînă tîrziu, pe potecele către case azvîrlite pe dealuri, se plimbă lumini sfînte de marea slujbă. Ciinîi latră mai potolit la trecători și giulgiul morții Mîntuitorului răspîndește pace în inimî și uitare de toate năcazurile vieții.

Cînd eram eî copil, Sîmbăta seara, dupa ce ajutam lui nenea Ștefan — Dumnezeu să-l ierte — la măturatul bisericii, coboram toaca de lemn din clopotniță, o atîrnăm de cireșul de lingă pod sau de brad, și tocăm pînă în crucea nopții în lumina focului la care staî alți copii, paznicii sfîntului mormînt. Acum vād că s'a pierdut obiceiul, și nimic nu mai ține locul deniei, care s'a făcut în toată săptămîna.

Încep să cam piară vechile datine, și îngropăm odată cu ele și cîte o parte din sufletul nostru.

Postul a țînut șapte săptămîni, și numai unii din uliță au dat prin dulce, s'au spurcat, cum se zice. Dacă n'ar fi apa bună, aierul tare și o minunată croială a trupului, cu mult mai multe chipuri țî s'ar părea ca de ceară. Acum, numai cîte o femeie preacucernică, din cele care fac crucile mari, izbindu-se cu mina în creștetul capului, stă de parcă ar suffa-o vîntul și abia poate da bunăziua pe drum cu glasul sfîrșit de nemîncare. Una era mai să moară cînd s'a împlinit oprirea postului. Nu mîncase, săraca, nimic în vremea cît stă Domnul Hristos în mormînt. Acum un an, un om, voinic, de altfel, a căzut din picioare la slujba Învierii. Pentru aceasta, sărbătoarea Paștelui e mai mult ziua de veselie pentru pîntecele acestor bieți oameni, cari ar putea și în alte feluri să-și arate tăria credinții.

La o zi așa de mare, fiecare sătean trebuie să-și facă ceva nou ca să aibă cu ce ieși în lume, și fetele mai ales muncesc toată noaptea, împungălesc pînza, sau bat vătalele în războiî pentru a nu rămînea gătelele neisprăvite. Și cîte treburi nu mai sînt acum, pînă o suna clopotul pentru slujbă! Să lae copii, să li așeze hăinuțele, ca să fie gata pentru împărtașanie, să facă prinosul — orez cu lapte, sau colarizi, sau un caș dulce —, să înroșească ouă, să isprăvească de încondeit pe cele alese, și cîte și mai cîte.

Oamenii mai după delături vin de-cu-seară la biserică și staî pe la casele din uliță în așteptare.

După ce cîntă cocoșii de miezul nopții, vine preotul și face puțină slujbă innăuntru. Cînd iese afară și vestește: «ziua Învierii; noroade să ne bucurăm», trosnesc, ca la Bobotează, puști, să spună și celor cari n'au putut veni, bucuria cea nouă.

Mai în urmă fetele gătite cu hainele nouă și copii îmbrăcați curat ca, pentru o zi mare se grămădesc în curtea bisericii și așteaptă să li vie rîndul

să iea Paști. Lucru pentru care se plătește cu două ouă frumos încondeiate. Cei cari țin Paștele, mai dau o jumătate de păhăruț de vin, în timp ce cîntăreții zic dela o strană la alta: «Cu trupul lui Hristos vă cuminecați».

La han, din vremea amiazului se învîrtește în grabă dulapul, și Binzoii acum are un clopot mare, ca să sune începerea și sfîrșitul datului. Copiii cari s'au cuminecat, nu e bine să se dea peste cumpănă în ziua întîia, și de multe ori neica popa stă p'acolea să vadă «cui trebuie să-i taie limba».

S'a făcut obiceiul așa, ca Duminecă la horă să nu vie lumea cu hainele nouă. Să-și arate toți Lunii găteala. Și atunci să vezi în joc ce mai sclipiri de raze pe firul vilnicelor și pe alesătura iilor! Hora întregă pare scaldată în aur, și fata cea mai săracă muncește, pînă zice că nu este ea, numai să fie în rîndul lumii. Această dorință întrece ori ce măsură la unii mai bogați, și de dragul de a vedea pe nevestele sau pe fetele lor gătite cum nu se mai află, de multe ori se îngroapă în datorii grele, din care iese, sau o ciuntire a moșoarei, sau o nenorocire cu mult mai mare. Luxul are și pe la noi, p'aici, victimele sale.

Tot Lunii iese fetele noi la horă, și țin minte multă vreme cum li era cînd s'au prins întîia oară, și lîngă cine au jucat. După sfiala cu care mișcă picioarele, după capul pironit în pămînt, privitorii cari nu știu, pot cunoaște ușor pe cele care gustă pentru întăiași dată din cel mai nevinovat farmec al jocului la han.

Și tot Lunii ni-a venit din oraș și nășica lui Genel, și, după ce ne-am plimbat pe Goargăș, să ascultăm cucul și să vedem de departe casele albe ale satului, m'a trecut peste punte iar la han, și am jucat o horă mai în spre seară.

Apoi, cînd a început să se răcorească, cînd se împrăstia lumea pe uliță spre case, cînd se lăsa pe gîrlă devale amurgul primăvăratec, cei patru cai au început să sune din clopote și să bată nerăbdători din picioare. «Nășica» și-a luat rămas bun, și noi ne-am mai uitat în urmă la ușoara aburire de praf, care se ridica pe drum. Ni-a rămas numai făgăduiala, că va mai veni de vară și va petrece mai mult timp în satul nostru.

Seara, am auzit două cîntece prea frumoase de la lăutarii-frați ai Negrului. Cele mai multe cîntece vin la noi trecînd munții, și din lăutar în lăutar ajung cunoscute în multe părți. Acestea amîndouă aveau alt caracter, și nu arătau întru nimic origina ardeleană.

Am găsit foarte multe melodii nouă de jocuri, și ce rău îmi pare că nu sînt atît de priceput în musică, încît să le pot pune pe hîrtie și să le scot din uitarea sigură care le așteaptă peste doi-trei ani.

Strîngători de melodii populare și doritori de musică rominească, satele din spre munte vă așteaptă cu comoara duioaselor lor accente!

Nu știu dacă gîndul dusului la Nămăiești m'a făcut mai vesel, sau prea este neînchipuit de frumoasă dimineața de Vineri în săptămîna luminată — ziua «de izvor». Spunea neica popa că, de cînd e preot în sat — aproape treizeci de ani — n'a apucat primăvara mai voioasă și n'a petrecut Paști mai cu haz.

* Răsăritul soarelui arată pe Goargăș invietoare pete verzi în marginea su-

hatului, pe laturea drumului vitele sățioase de fin merg agale căutînd iarbă cu botul în jos, și cocoșii se întrec să se urce pe garduri, bătînd puternic din pene și îmbătîndu-se de viața care mîină seva în ramuri și limpezește parcă mințile, deschizînd luminoase căile vieții în așteptarea viitorului.

Din poarta muscelului de la noi se vede pînă în dealul după care se ascunde pînă și turla bisericii din stîncă. În susul Argeșelului, pe șoseaua cea nouă, care îi urmează cotiturile, în vreme de două ceasuri am mers în zgomotul roatelor poștalionului și cu musica frumoasă a clopoțelilor și am ajuns la Nămăiești prea tîrziu pentru a putea fi de față la slujbă, care s'a făcut neînchipuit de frumoasă, cu o aleasă și înaltă față bisericească din Capitală. Slujbă cu arhieru este sigur că n'au auzit așa de multe ori maicele în ziua de Izvorul Tămăduirii.

Fiindcă Cimpulungul — bătrînul oraș al celui mai Negru Voevod, cum s'ar putea scrie într'o gazetă locală, — se află cam la o bătaie de pușcă și o fugă de cal, după la amiază încolo încep să duruie mai stăruitor pe drumul Rucărului trăsuri cu boieri, coconițe și domnișoare, care vin aci — unii să petreacă, iar alții că să-și arate desprețul pentru înclinările poporului.

Așa am văzut cum se făcuse o horă pe iarbă în curtea unui han cu dulap! Domnișorii de oraș se prindeau ici-colea, stricău armonia colorilor dulci cu blăznăturile lor, hîțîiau hora la dreapta și la stînga cu doi-trei pași nepri-cepuți, și plecau așa buzna dintre fetele care se simțiau foarte înjosite în fața boierasilor ce-și băteau joc de hora lor. Asta tot n'ar fi fost așa mult. Dar turburătorii liniștii veniau iar, și unul a avut îndrăzneala să joace cu o țigară groasă în colțul gurii. Ce necuviință!

D'apoi ofițerii tinerii! Unii cu freturi multe la tunică se uitaū sperioși pe supt cozorocul încovoiat asupra feții și comandaū ei, cînd era hora mai mare, ca să se strice și să se facă alt joc. Noroc că lăutarul se liberase cam de mult din armată!

Se vede o mare gloată de lăutari. Uite Pantilică și Nae și Briceag și Crețu, cum poartă triumfători lăutele în suptioară și cum intră în circiumi, căutînd pe dătătorii de bacșisuri grase. Răsuna larma chefurilor în grădinile neînfrunzite, și fetele, țipînd sperioase în dulapuri, strîng fota cînd trecerea peste cumpănă li înfioară inima.

Lumea cea înțeleaptă din oraș vine, observă, învață cîte ceva, mai rîde, ciocnește ouă roșii pe iarbă verde și pleacă spre casele lor, ducînd amintirea plăcută a unei zile luminoase din vacanța Paștelui. Iar mahalagii în port și în simțire strică toate, și n'o fi ceva mai urît de văzut decît fete în corseturi cu oasele ieșite, pieptănate cu strașină pe frunte, cu umerii obrazilor pătați în roșu și jucînd, în corcoate de stambă răscoaptă, hora care nu e a lor și nici a celor de teapa lor.

Domnișoarele din oraș păreau mult mai frumoase supt voaletele albăstrii, și ce bine li prindea aprinderea feții, după ce gustaū un pătărel de vin îndoit cu apă!

Nămăiești! Noi plecăm de la voi odată cu venirea serii, și lăsăm prunii să

inflorescă în liniște, oamenii să-și are locurile și maicele să-și facă tot ca mai 'nainte slujba, după ce bat mătăni și țin schivnicește post în chiliuțele istovitoare.

... Și cam așa petrecuî două săptămîni în satul mieu, la țară, unde zilele erau luminoase și nopțile cădeau senine, mînd vînturi de primăvară din depărtatele vîrfuri albe, unde zarea este nemărgenită și ochiul se desfată privind, cînd poale înfrunzite de pădure, cînd grădini cu flori albe, prin care se săvîrșește taina rodirii însutite; unde omul vesel și rumen la față se înfrățește cu glia dătătoare de noroc; unde fetele gătite îți iese în cale și îți dau bunăziua uitîndu-se rușinoase cu ochii în pămînt, și unde viața curge lină ca apa iazului, fără tresăriri de surprindere, fără zgomot asurzitor de lume grămădită; unde sînt zilele dulci ca umbra de vară, unde fac rîdunele horă în liniștea asfințitului, unde se înalță ciocîrlanul în rotiri elegante, unde cîntă cocoșii prelung pe garduri și unde răsună pînă departe șuietul jalnic al seocului morii, însoțind tainica melodie a nopții.

Pace bună și dragoste oamenilor de la noi!

I. BOTENI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PE MARE

Bătrînul țerm în urma mea rămîne —
 Biet zid de cetățuie năruită,
 În care fără milă valul bate —
 Departe du-mă, luntrea mea iubită.

Departe 'n zarea rumenă, aprinsă,
 Ca 'n zbor de călătoare rîdunică,
 Argintul alb al valurilor crește
 Și spuma de zăpadă o despică!

Neliniștea din pieptul plin de doruri,
 O mare, 'n al tău zbcium mi s-arată;
 Cu tine miî de suflète suspină,
 Zeiță sfintă, pururi turburată.

Cum izvorăsc oștiri spumegătoare,
 Pornind din zări în fugă fără samă,
 Se risipesc în oarbă prăbușire,
 Cu vuiet surd în largul lor mă chiamă.

În larg, în larg, pe luciul de ape,
 Nimic să nu-mi împiedece privirea —
 Ca vulturul, ce sfîșie văzduhul,
 Eū sînt al mieū, al mieū, a mea e firea !

Vintrelele să-mi cadă zdrențuite,
 Ușorul joc de spume legănate
 Să-mi poarte 'n goană vasul fără cîrmă
 Spre-ale Crăieșei mărilor palate.

Să uit de colbul țarinelor moarte
 Și valului pribeag să-î smulg cîntarea,
 Să fur îndrăgostitelor sirene
 Din viersul lor, ce 'nduioșază marea.

Cum tremură și colcotă adîncul,
 Mărgeanul scump se 'nșiră și scîntie
 În focul sfînt al cerului de vară,
 Și 'ncinge zarea 'n miū de curcubeie...

În larg, în larg... Mi-î dor de libertate,
 Sînt vîntul eū cu aripe ușoare —
 Al mieū e răsăritul cel de purpur
 Și aurul apusului de soare.

Al mieū e necuprînsul plin de taine
 Și farmecul țăriilor din stele...
 Și trec spre țărături paserile 'n stoluri,
 Vestind cîntarea biruinții mele !...

I. U. SORICU.

IANI MIȚOPOL

— SCHIȚĂ —

— Ma haide, mori frățico: haide numa se te uita țe frumoase moșia, țe frumos e griul... Două masinele treera: fațe burr-burr, burr-burr, te asurzeste!

Umblam țe umblam, se fațe cald, si merdzem la mine la chirțima; muncam țeva, si pe urma te'ntorți daca poftesti.

Ma haide odata!

Dar, cu toate stăruințele lui Mițopol, tinărul judecător, în marginea trotuarului, cu mîna întinsă, gata să se despartă, șovăia, nu se

putea hotări. Un suris fin îi flutura pe buze, — un semn de întrebare, care zicea :

— Oare omul acesta mi-î prieten? Era încă dimineată. Rîndunele, agere, tăiaū scurte linii cotite, ocolind oamenii, înălţîndu-se apoi sus, şi iar coborîndu-se. Judecătorul simţia pe la urechi uşoara răcoare din vislitul aripelor grabnice; auzia ciripitul chemător şi pri-pit, care-l îndemna parcă să plece; şi totuşi se întreba, cu acelaşi suris pe buze :

— Oare mi-î prieten?... Saū vrea să mă poarte cu dînsul, ca să nu-î fie urît!

— Bine, să merg, dacă zici tu; — răspunse judecătorul, răpezîndu-se în brişcă, mai mult ca să vadă care din bănuielei se adevereşte.

Iani Miţopol e aproape tînăr, e gras şi negricios, spătos ca un mal, dar gata să se surpe ca şi malul, numai dintr'un pumn.

De altfel, pare un prieten destul de bun, şi judecătorul începea să fie aproape încîntat. Mai ales în acel oraşel, unde venise de curînd, şi unde greu putea găsi prieteni cari să n'aibă alt scop decît a-l urmări pas cu pas, doar-doar va face şi unul greşit...

Şi apoi Miţopol îi amintia dintr'odată, de cite ori îl înţilnia, şi numai cu înfăişarea lui de arendaş procopsit, îi amintia de acele holde aurite, lung aşternute la soare, şi acele holde parcă-î erau dragi judecătorului, fără să ştie nici el pentru ce...

Brişca nouă, cu doi cai suri, zbura pe drumeacul singuratec şi cotit, de parcă şi el nu ştia pe unde să apuce mai răpede, numai să se vadă departe de oraş. De o parte şi de alta, galbena comoară care da în copt: lanuri de grîu şi de secară, cuprînsuri verzi, cu porumb, şi peste tot o linişte dumnezeiască.

Asemenea lumină şi asemenea linişte, — îşi zicea judecătorul, — de sigur numai pe pămîntul României se pot afla.

Ajunseră la arie. Ce e drept, frumos loc!

Oamenii, în cămeşoaie prăfuite, cu piepturile goale, asudaū rîdîcînd la snopî.

Unii căraū, alţii ridicau, alţii aruncaū, dar răpede; căci batoza e harnică şi nu aşteaptă; e mare şi cere mult, e cu măruntaie de fier, şi nu se mai satură.

Duruitul maşinelor, strigătele, praful din paiete forfecate, toate se silesc să te alunge. Soarele dogoreşte, şi înneacă priveliştea cu o lumină orbitoare, grozavă, care stinge culorile, şi le albeşte.

Pe vale, cu petele, întunecate de verdeată prea buiacă, ale pomilor, se vede satul.

Inima te îndeamnă parcă să fugi acolo, unde umbra se ghiceşte lesne.

Iani Miţopol, după ce alergase îcoace şi încolo, împărţînd ordine şi injurături printre diţîi, venia întins către tovarăşul de drum. Nu era singur.

— Haide se muncam ţeva, chirie zudecator. Iaca si d-nu Mosco-viţ, contabil alu nostru. Va cunoasteţi? Muncam cu toţi.

Brișca i-a dus răpede la cârciuma lui Mișopol, din capul satului. O cârciumă scundă, strîmtă, unde nu încăpeau zece oameni; poate de asta, de la început îți venia să fugi. Asemenea brișcă și asemenea cai, pare-că nu le stetea bine să aștepte lângă asemenea dărâmtură — ce nu spun de vechime, ci de zgircenie.

Judecătorul, de la început, simți un fel de neliniște; totuși se așeză pe un scaun.

Privi împrejur.

Cîteva butoaie scurte, unele goale, cu cepurile scoase, altele pline cu cine știe ce băuturi, de sigur bune de vărsat pe gîrlă, astupau un părete.

— Bem cite o țuica, bre? — întrebă Iani cu ochii la judecător.

— Nu beau nici-odată.

— Atunți spune țe muncăm... S'aducă două cutie de sardele, trei...

Bre, Costis!

... Costis, omul care servia, se răpezi după tețghea, ca să primească ordinul. Iani îl măsură din ochi.

— Sterdze nasu bre, si ada farfuri curate, spalate, si deschide ochii la țe porunțește dimialui.

Costis făcu răpede.

Acum judecătorul gustase și el cîte ceva, după ce i se făcuse și lui sete. Ar fi băut apă, apa era sărată, ar fi băut vin, dar vinul era de tot acru.

Ca să bea ceva, trebuia să plece, dar plecarea își avea socoteală.

De odată, tinărul judecător, își aruncă privirea la Iani, privi apoi la Moscovici, și o lumină i se făcu în minte. Se întrebă:

— De ce m'a luat Iani cu dinsul? Poate de asta: — și țacăni în farfurie, ca să vie Costis.

— Cît am să plătesc?

Iani se întoarse răpede, căutînd și el din ochi pe cârciumar și strigă răstit:

— Costis, hai mai tare la domnu!

Costis veni răpede, cu hîrtie și creion, începînd pe nerăsuflăte:

— Trei franți, sardele.

Iani sări speriat.

— Țe trei franți, prostule! Trei franți? Asa vinzi la musteri? Ma sarașesti! Asta sardele pe puțin trei franți țin-zeți...

— Salami, un franco țin-zeți.

— Fațe, — întrepruse Iani, privind pe judecător, — ai vezuto țe salami?

Încurajat ast-fel, Costis socotește înainte.

— Cascavalo, doi franți.

— Fațe!

— Zumate de pune, trei-zeți.

— Fațe, bravos!

Judecătorul plăti cu liniște, și aprinse o țigară. Moscovici se ridicase și plecase. Iani Mișopol își trase scaunul mai aproape, și tainic, prietenos, începu să spuie cum și-a întins el afacerile de la cârciuma asta, cînd nu avusese decît atît.

Judecătorul părea că ascultă, Costis era numai urechi, și, de supt

un butoiaș, un șoricel cenușiu se ivi sfios, ținti ochii, și părea că și el înțelege.

Iani zicea :

— Nu stii țe a fost chirțima asta pentru mine, frațico! Chirțima asta a fost curat mama a me...

Acuma am pus-o un mucos, un prost, nu stie cum se primește un musteriu, dar tot, nu zico, merdze treaba? Merdze!...

... Judecătorul se ridică. Se gîndise cum să se despartă, și unde să se ducă să-și astimpere setea... Acum era hotărît: va intra în sat, va găsi apă undeva, va găsi o brișcă țărănească, și va pleca răpede, fără să-i pese lui de ceia ce va zice Iani...

ION BÎRSEANUL

C R O N I C Ă

Societatea Carmen ni anunță pe Dumineca 7 Maiu (ceasurile 2 și jumătate) un mare concert la Ateneu cu bucăți de Murășanu, Caudela, cîntece și coruri.

*

N'am cetit «Romanite», poesiile d'întăiu ale d-lui St. Vernescu, dar, dacă vor fi fiind tot așa de bune, de armonioase adese ori, de duioase, de vioaie ca

April, cîntînd cu ciripiri,
Vioiu îmi bate la fereastră,
Cu părul lui de zare-albastru
Cu ochii lui de trandafirî.

— măcar că April ar avea atunci păr albastru și ochi roșii (aiurea avem și «ochi albaștri de coral») — din noul volumaș, intitulat foarte urit *Boheme*, atunci i s'a făcut o oarecare nedreptate trecîndu-l cu vederea. Căci mai mult decît două-trei din aceste poesii vor rămînea. Și, dacă și-ar curăți și îmbrăca puțin în seninătate sufletul, dacă ar zvîrli de pe sine ultimele zdrențe ale modei, d. Vernescu ar fi chiar încă un poet.

*

Din *Predicile* lui Petru Maior a apărut, prin îngrijirea păr. Elie Dăianu, destul de răpede și al doilea fascicul.

*

În v-r penultim din «Revista noastră», poesiile de d-ra Cunțan și de d-na Farago. Două frumoase pagini, bine construite, de d. I. Gorun despre Casa Națională din Arad. Ba chiar o poezie de d. Zaharia Bîrsan. Se dau multe și frumoase reproduceri ale tablourilor din ultima Expoziție bucureșteană.

*

La Brăila «își deschide cele d'întăiu petale», revista care se întitulează «Tînărul Evreu», și e, în adevăr, foarte «evreiască» și foarte «tînără». Scrie acolo d. Steierman, un canoscut versificator dibaci și fel de fel de talente

care au făcut limbii românești cinstea de a o prefera jargonului pentru a-și exprima simțirile de «primăvară».

*

D. Ioan D. Filitti tipărește un răspuns frances la o scrisoare francesă prin care, în ziarul «L'Indépendance roumaine», d. Mihail Suțu, (unoscutul numismat, se lauda că e «francisat». Nu se poate vorbi mai deslușit și mai patriotic decît d. Filotti, care va păstra de sigur toată viața sa sentimente care-î fac așa de mult onoare.

*

Pentru cetitorii d-lor Vlahuță, Sadoveanu, Brătescu-Voinești, Stavri, semnalăm no. 2 al revistei *Viața romînească* din Iași. Pentru noi acest no. e și mai nedrept decît cel d'întăiu; nu facem nici-o întrebare, fiindcă nu ne interesează nici-un răspuns.

*

D. I. U. Soricu tipărește o splendidă «Scrisoare» de versuri care înalță chemarea unui învățător în *Familia* de la Oradea-Mare, no. 13. Prin această poezie d. Soricu se afirmă ca unul din cei mai buni poeți tineri.

*

Încă un folositor raport de medic, acela al drului D. Pașcanu («Două rapoarte sanitare», Galați 1906), care dă știri interesante despre Isaccea și împrejurimi, precum și despre spitalul de leproși de la Tichilești, în județul Tulcea.

Același medic tipărește («Două conferințe», Galați, 1906) două din conferințele populare ținute în circumscripția sa.

*

În «Albina» de la 9—16 April o foarte frumoasă descriere a Rădășenilor, din jud. Suceava, de M. Sadoveanu.

*

În «Revista noastră», n-r din urmă, pe lângă reproducerea, foarte frumoasă, a unor tablouri de la ultima expoziție din București, o poezie de d-ra M. Cunțan și o călduroasă schiță a d-nei Constanța Hodoș care recunoaște marele talent al cîntăreței cîntecelor noastre populare, d-ra E. Bonciu.

*

În «Vocea Tutovei» de la 16 April se începe un articol despre locul de naștere al lui Eminescu. Cu argumente puternice autorul răspinge părerea că cel mai mare scriitor modern al României ar fi văzut lumina în satul Dumbrăveni.

*

Ni pare rău că nu putem vorbi despre cartea «Pași pe nisip» a tînărului profesor de limba latină Eugen Lovinescu, care-și începe cariera scriind prin ziare despre literatura romînă pentru a da lecții aspre profesorului său care iscălește aceste rînduri. Din prefață s'ar părea că tînărul profesor începe a-și da samă de ceia ce ar fi trebuit să facă, adecă să urmeze sfaturile bune

ce i s'au dat, netipărintu-i-se în «Sămănătorul» încercările literare, iar nu să înceapă îndată o luptă de insinuări și de ofense împotriva «Sămănătorului» și celor ce s'au manifestat în paginile lui. Dacă s'ar fi schimbat ceva în sufletul fostului meu școlar, el ar fi trebuit să caute a se face uitate rățăcirile sale de până acum, iar nu să afirme credința în trăinicia și folosul lor, făcând din ele un volum. Cărțile unui tânăr trebuie să aibă în gradul cel mai înalt însușiri de rânduială, cuviință și serioșitate, iar nu păcate de ușurătate, inconsecvență și insultă. Și trebuie să încheie cu mărturisirea că autorul «Pașilor pe nisip» — adevărați pași pe nisip! — nu-mi pare măcar că e în stare să vadă ce situație nenorocită și-a creat, în ce lume urită se află și ce silinți mari îi trebuie pentru a se reabilita în ochii aceluia, a căror stimă valorează mai mult decît aplauzele intriganților.

*

În «Lumina» pe April, un interesant studiu al d-lui T. Capidan despre unele schimbări de cuvinte petrecute în limba grecească modernă, care dă, în locul vechilor cuvinte elenice părăsite, altele cu un înțeles primitiv mai vulgar. Autorul observă în același timp stabilitatea deplină a graiului arminesc.

*

D. Zaharia Panțu dă în «Plantele cunoscute la Romîni» un mare dicționarîu complet de botanică populară românească.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din catastiful risipei banilor publici. S'a numit «cercetător al documentelor istorice privitoare la mănăstiri» un poet decadent care, dacă a scris ieri un roman închinat voluptății carni, n'a cetit în viața lui două rinduri de documente și nu e cunoscut ca istoric decît d-lui ministru de instrucție Mihail Vlădescu.

*

Și d. Alessiu Viciu, profesor în Blaj, dă în n-rul 17 note interesante despre Romîni din Istria (și asupra felului lor de trai și răspîndirii lor în străinătate).

*

Note asupra a două biserici din Tîrgu-Jiiului, Sf. Apostoli și Sf. Nicolae, amîndouă din veacul al XVIII-lea, cu statistice, liste și inscripții, date cu oarecare greșeli, se vor găsi în «Darea de samă despre starea morală și religioasă-morală», alcătuită de parohul Ioan Mălăescu, despre scrisul cărui a mai fost vorba în această revistă.

N. IORGA.

RĂSPUNSURI

R. Sbiiera, Cernăuți — Să vedem.

St. C. Margul, Măgurele. — Sînt părți bune. Așteptăm altele.

M. Săulescu. — S'a întîmplat să fie una mai bună. O vom tipări.